

ህዝባዊ ቃልስን አፈታትሐ ውሸጣዊ ግርጭትን

ብቅዳምነት ምስጋና ንኹሎን ንፍትሕን ደሞክራሲን ጠጠው ዝበላ ናይ ኢንተርነት መራሽቢ ማዕከናትና ብፍላይ ድማ ዓዋተ ኮምን ኣስማሪና ኮምን ደቀባት ኤርትራ ኮምን ኮምኡ ድማ ካልኣት ዘይጠቐስክወን፡ ብዘይ ኣድልዎ ኣብ ጉዳይ ሃገርና ናይ ተሳታፍነት ዕድል ዝኸፈታልና። ብዛዕባ **መስከረም ነትን ንኣርነት ኮምን** እንተ ኹይኑ ግን ከምቲ ሓው ቀለታ ኪዳነ ዝበሎ ኣድልዎ ካብ ዝገብራ ሓያሎ ኣዋርሕ ኢዩ ኮይኑ። ልክዕ እዘን ክልተ ናይ ብዙሓን መራሽቢ ማዕከናት ከምቲ ግቡእ ኣብ ክሊ ተቐቐሚ ደንበ ኮይነን ብመትከል ደሞክራሲ ንኹሎ ብማዕረ ዕድል ክባ ነይሩወን። ኹይኑ ግን መራሕነት ሰውራዊ ባይቶ ዝበሎ ጥራይ ኢዩን ዝኸተላ። እቲ ዘገረም ኣብቲ ንዓሰርተ ኣዋርሕ ኣብ መንጎ መሰረታትን መራሕነትን ሰውራዊ ባይቶ ዝተካየደ ምፍሕፋሕት ብሓልዮት መሰረታት ባጀት ዝካየዳ ክንሰን ብጨንፈር ደረጃ ሓበረታ ኣብ ዝቕርቡሉ ግዜ ብዙሕ ግዜ ከም ዝተነጸጉ እፈልጥ። ነቲ መራሕነት ዝነቅፍ ወይ ዝወቅስ ዘበለ ጽሑፍ ኩሉ ብዘይ ምውካስ ደራሲ ናብ ጉሓፍ ኢዩ ዝሰንዶ። እሞ ደሞክራሲ ድኣ ከምዚ ድዩ? እዛ ስጉምቲ'ዚኣ ንባዕላ ሓንቲ መዐቀኒት ናይቲ መራሕነት ኢያ። ሓዳስ ኤርትራ፡ ብድሆ፡ ሽዓቢያ ኦርቭ ወ.ዘ.ተ. ድኣ ካብዚ ሓሊፊን እንታይ ገይረን?

ክቡራት ኣንባብቲ ናብቲ ቀንዲ ነገር ጽሑፊይ ከኣቱ፡ ናይ ታሪኽ ወይ ሕብረተሰብ ፈላግት ከም ዝበልዎ "ኣንቲ ስድራ-ቤት መፈለምታ ናይ ሓደ ሕብረተሰብ ኢያ" ወይ ድማ ብኸልእ ኣዘራርባ "ኣንቲ ስድራ-ቤት ኣንቲ ሞህዮ ናይቲ ዘሎ ሕብረተሰብ ኢያ" ይብሉ። ኣመሓዳድራን ኣነባብራን ናይ ሓደ ውድብ ወይ ድማ ሰልፊ ድማ ብሓደ ኣመሓዳድራን ኣነባብራን ናይ ሓደ ስድራ-ቤት ክምሰል ይከኣል። ብባህልናን ልምድናን (ኣባታዊ ኣባህላ ኢዩ ድኣ ከይትብሉኒ'ምበር) ኣንቲ ስድራ-ቤት ብሓደ ኣቦ ኢያ እትምራሕ። ኣመራርሓ ናይ ሓደ ኣቦ ስድራ-ቤት ናይታ ስድራ-ቤት ህይወት ወሳኒ ይኸውን ማለት ኢዩ። ኣብታ ስድራ-ቤት ዝወርድ ሽግራትን ግርጭታትን ኣቦ ብግቡእ ምስ ዝፈትሖ እታ ስድራ-ቤት ተሳንያ ሓድነታ ሓልያ ክትነብር ትኸእል። ነዚ መብርሂ ክኸነኒ ዝኸእል ሓደ ጭቡጥ ኣብነት ከቕርብ እፈቱ። ርሑቕ ከይከድና ኣብ ሃገር ጀርመን ክልተ ኤርትራዊ ስድራ-ቤታት ኣለው። ኣሸማት ናይዘን ስድራ-ቤታት ክጠቐስ ኣይደልን። ስድራ-ቤት **ሀን** ስድራ-ቤት **ለን** ይበሃሉ (ኣብ ጀርመን እትቕመጡኪ እቲ ዛንታ ትፈልጥዎ ኢኹም)። ስድራ-ቤት **ሀ** ሓደ ልሙድ ኣገባብ ኣነባብራ ኣለዎ። ኣብታ ስድራ-ቤት ገለ ሽግር ወይ ግርጭት ምስ ዝፍጠር፡ እቲ ኣቦ ኣኼባ ስድራ-ቤት ይጽውዕ ። ስድራ-ቤት ደደብተራን ብርዓን ሓዛ ኣብ መኣዲ ክትዕ ትኣቱ። ነገር ይፈሰስ። ካብ ኣደ ጀሚርካ ስጋብ እቲ ዝነኣሰ(ት) ቁልዓ ርእይቶ ይወርድ። ብዘይንሕሲያ ብግልጺ ህንካን ሃባን ይካትዑ። ገለ ናይ መቐጸዕቲውን እንተሎ በቲ ኣኼባ ይውሰን። እቲ ዝቕጸዕ ሰብ (እንተላይ እቲ ኣቦ) ነታ እትወሃብ መቐጸዕቲ ሓንጎፋይ ኢሉ ይቕበላ። ከምዚላ ስድራ-ቤት **ሀ** ደቃ ሓብሒባን ተፋቂራን ትነብር። እዚ ቀንዲ ግን መባእታ ደሞክራሲ ካብዚ ንምቕሳም ኢዩ። ስድራ-ቤት **ለ** ግን ናይ ኣቦ ጽቕጠት ዘለዎ ኣገባብ ትኸተል። ኣቦ "ኣነ ኢያ ሓላፊ ብናተይ መገዲ ጥራይ ትኸዱ። ካብዚ ዘወጸ ምፍትሒኡ በትሪ" ይብል። ምሸት ምሸት እንዳ ስድራ-ቤት **ለ** ሓዞ ትዝስዶ ዕግርግር ይሰፍን። ኩላትና ከም እንፈልጦ ድማ ቆልዑ ኤውሮጳ ምሒር ናይ ስድራ-ቤት ጽቕጠት ምስ ዝብርትዮም ብመሰል ቆልዑት ማሕበር ኣቢሎም ነናብ ጸግዮም ፋሕፋሕ ይብሉ። ስድራ-ቤት **ለ** ሰብኣይን ሰበይትን ይተርፉ። ምናልባሽውን እታ ሰበይቲ ትሰዕቦም ትኸውን። ይበሃል።

እሞ መሪሕነት ሓደ ውድብ እውን መጠኑ ይፋላል እምበር ደሞክራሲያዊ አገባቡን አፈታትሐ ግርጭቱን ሓደ ኢዩ ክበሃል ይከኣል። አብ ታሪኽ ብረታዊ ቃልስና ምልስ ኢልና ምስ እንዝክር ውሽጣዊ ግርጭታት ብሽመይ ይፍትሑ ነይሮም? እዚ ናይ ባሓቂ አገዳሲ ሕቶ ኢዩ። ቅድምቅድም አብ ህዝባዊ ግንባር ናይ 1973 ደሞክራሲያዊ ምንቅስቃስ (መንካዕ) ናይ ውድብ ጌጋታት ምእራም ኢዩ ነይሩ። አፈታትሕኡ ግን አብ ክንዲ ብደምክራሲያዊ አገባብ፡ ሕሉፍ ጸጋም ሓድ ሓደ ጊዜ ድማ የማን ተባሂሉ ብመቐተልቲ ተፈቲሑ። ቀጺሉ አብ ተ.ሓ.ኤ. ናይ 1977 ምንቅስቃስ ፋሉል ተባሂሉ ብብረት ተወቐዑ ዝተረፈ ናብ ህዝባዊ ግንባር አትዩ። አብ ህዝባዊ ግንባር ናይ 1977 ናይ ኤ.ና.ሲ.ኤ. (ማሕበር ተማሮ ኤርትራውያን አብ ሰሜን አሜሪካ) ዓንዲ ሕቕ ናይቲ ውድብ ዝነበረ ነዚ ሕጂ ጎሊሑ ዘሎ አብቲ ጊዜቲ ክእርም አብ ዝፈተነሉ ጊዜ ተወቐዑ ሓቕቐ። አብ ህዝባዊ ግንባር ብ1993 ንመነባብሮኦም ምምሕያሽ ተጋደልቲ ዝገበርዎ ምንቅስቃስ ብሓፍ ዘይብል ማእሰርቲ ተፈትሐ። ቀጺሉውን አከለስንኩላት ህዝባዊ ግንባር ናብርኦም ንምምሕያሽ አብ ማይ ሓባር ምንቅስቃስ አብ ዝገበሩሉ ጊዜ መፍቲሒኡ ጠይትን ማእሰርትን። ብG15 ዝፍለጡ ንኣቶ ኢሲያስ ናይ ቀረባ መሳርሕቲ ጌጋና ንኣርም ስለ ዝበሉ፡ መፍትሒኡ ማእሰርቲ። ጋዜጠኛታትናን ተምሃሮናን ሓቂ ስለ ዝተዛረቡ ማእሰርቲ። ሕጂ ድማ አብ ጊዜና አብ ሰውራዊ ባይቶ መሰረታት ነቲ ስንኩፍ አበሃህላ ፈሪሖም፡ ብስርዒታዊ አገባብ ማእከልነቶም ሓሊዮም ውድባዊ ግብኦም እናፈጸሙ፡ ዝተጋገዩ መሪሕነቶም ክእርሙ ስለ ዝፈተኑ ቀይዲ በተኽ ይበሃሉ ኣለው። ስለዚ አብ ታሪኽ ቃልስና ንመሪሕነቲ ክኮቅፍ ክእርም ወይ ክወቅስ ዝተበገሰ ጉጅለ ኩሉ ኢንታ ኣለዎ። ወይ ሕሉፍ ጸጋም፡ ወይ ፋሉል፡ ወይ ከዳዕ፡ ወይ ሃይማኖታዊ፡ ወይ ድማ ወገናዊ ኢዩ። ብሽነኽ መሪሕነት ግን ስጋብ ሕጂ ብጀካ እዞም ናይሕጂ በዓል ኣሕመድ ናስር ተጋሂና ዝበል ሰሚዕና ኣይንፈልጥን።ዘሕዝን ኢዩ በንጻሩኻ ድኣ ንስልጣኖም ክብሉ ኣሸሓት ሂወት ዘሕለፉን ውድብ ዘፍሩስን ኣይተሳእኑን።

ክቡራት አንበብቲ እቲ ቀንዲ ነዚኣ ክጽሕፍ ዘገደደኒ ምኽንያት ሓደ Religion and Ethnicity in Eritrean Politics (part I) ዝብል ጽሑፍ አብ ንሓርነት ኮም ዝወጸ ብሓው ወልደየሱስ ዓማር ስለ ዝንበብኩ ኢዩ። እቲ ጽሑፍ ዝቐረበ ብንግሊዘኛ ኢዩ ። እቲ ቀንዲ ጽማቕ ሓሳባት ድማ ንመሰረታት ተ.ሓ.ኤ.ሲ.ባ. አብ ሃይማኖት፡ ወገንን ዓሌትን ዝተመርኩሰ ናይ ምፍንጫል ክሲ ዝእምት ኢዩ። ብቐዳምነት ግን ሓው ወልደየሱስ ክቐድም አብ ጊዜ ብረታዊ ቃልስና ድሒሩ ድማ አብ እነካይዶ ዘሎና ሓርነታዊ ቃልስና ዘበርከቶን ዘበርከቶ ዘሎን ሃገራዊ ቃልሲ የመጉሰ። ኩይኑ ግን ነዞም ምስኡ ንነዊሕ ዓመታ ክቃለሱ ዝጸንሑ ናይ ቃልሲ ብጾቱ በዚ ክሸሰም ብዙሕ ኣስደሚሙኒ። በበሃህላ ወልደየሱስ እቲ ቀንዲ ጠንቂ ናይዚ ግርጭትዚ ሃይማኖትን ወገንን ዓሌትን ማለቱ ድዩ? ኣነ ብወገነይ ከምቲ ዝቐተኑተልክዎ እቲ ቀንዲ መልዓሊ ግርጭት ናይ ስልጣን ህርፋን ኩይኑ ኣስዲቡ ደሞክራሲን ብቐዳት ኣፈታትሐ ግርጭትን ዘይምህላው ኢዩ። ወላውን ሕራይ ንበል መሰረታት ተ.ሓ.ኤ.ሲ.ባ. ብዓሌት ወይ ብወገን ወይን ብሃይማኖት ምስ ዝኸሰሱ ናይ መን ጉድለት ኢዩ? ሰውራዊ ባይቶ ዝኣክል ንኣርባዓ ዓ መታት ዝተጋደለ፡ ናይ ነዊሕ ዓመታት ተመክሮ ዘለዎም ካድራት ዘለዎ ከም በዓል ወልደየሱስ ስለምንታይ መሰረታቱ ካብ ዝምባሌታት ናይ ወገንን ሃይማኖትን ዓልየትን ዘየንቀሖም? ቀጺሉ ሓው ወልደየሱስ አብ ጽሑፉ መሪሕነት ሰውራዊ ባይቶ ብደሞክራሲያዊ አገባብ ከም ዝተመርጸ ይሕብር። ግርም ብደሞክራሲያዊ አገባብ ምምራጹ ሕማቕ ኣይኩንን። ብደሞክራሲያዊ መንገዲ ተመሪጽካ ብዘይደሞክራሲያዊ አገባብ ክትሰርሕ ግን ካብ መንገዲ ደሞክራሲ ኣልጊሰካ ናብ ዲክታትተርነት ተምርሕ ኣለኸኻ ማለት ኢዩ። ስለዚ ብደሞክራሲያዊ አገባብ ዝተመርጸ ኩሉ ደሞክራሲያዊ ኢዩ ኣየስምዕ ን። በሉ ሰማ ዝሃገርኩም አብ ክንዲ ልቢ ኣዕቢኻ ወይ ኣርሒቕካ ብምጥማት ነቲ ነገር

ምትህድዳእ ን17 ዓመት ዝኣክል ዝሃነጽካዮ ማሕበር ገዲፍካ ብህልኽ ኣብ ውሽጢ ክልተ ሰሙን ካልኣይ ዳስ ኣብ ፍራንክፊርት ምትካል ናይ ሓደ ብቕዓት ዘለዎ መሪሕነት ስራሕ ድዩ? መንግሥት ካብ መን ዝፍንጨል ዘሎ? መንግሥት ኣብ ርእሲ ስርዓት ሓድሽ ስርዓት ዝመሰረተ? ወላ ኣባላት ውድብ ተዘይኩና ከም ሃገራዊያን መጠን ሓቕዶ ክንዛረብ መሰል የብልና? ብናተይ ርእይቶ ከምቲ ዶ/ር ሃብተ ዝበሎ እዚ ውድብ ናይ ርእይቶ ፍልልይ የብሉን። እቲ ሽግር ናይ ስልጣንን ህልኽ ውልቀ መሪሕነትን ሽግር ስለ ዝኸውን እቲ መሪሕነት ህጹጽ ኣኼባ ጌሩ ንጉባኤ ክጽውዕ ኣለዎ ። መሰረታት'ውን ከምቀደሙ ልቡ ኣዕቢዩ ንጉባኤ ብትዕግስቲ ይጸበ ዝብል ርእይቶ ኣሎኒ።

ዘገርም ኢዩ። እቲ ኣብ ኢንተርነት መሪሕቢ ማዕከናት ዝኸይድ ዘሎ ናይ ስነጽሑፍ ኩናት እንተ ሪኢና ኣብ መንጎ እቲ መሪሕነታት ዘተኩረ ጥራይ ኢዩ። ኣሕመድ ናስር ወይ ስዩም። ዘሕፍር ኢዩ። ኣሓ ድኣ ብሓደ ኣርሓ መራሒኤን ይጽውዓ ኣምበር ንቕጽ መሰረታት ሰውራዊ ባይቶ ዝኣክል ብሓደ መራሒ ሰውራዊ ባይቶ ኣሕመድ ናስር ክጽወዕ ኣስደሚሙኒ። ዝፈናጭል ኣሕመድ ናስር ዘስምር ኣሕመድ ናስር! እቲ ቀደም እንፈልጦ ውድብ ዝተለወጠ ይመሰል! ሕቶ መሰረታትን መሰሎምን ኣይላዓልን። ከም ሓደ ንእሽቶ ሕጻን ኣባይ ከይበጽሑ ኢዮም ኢዩ። እቲ ቀንዲ ጌጋ ናይዚ መሪሕነት ድማ እዚ ኢዩ። ንቕሓት መሰረታቱ ኣብ ግምት ዘእተወ ኣይመስለንን።

ኣብ መጨርሻ ክብሎ ዝደለ ህዝብና ካብዚ ወዲቕዎ ዘሎ ሽግር ብቕልጡፍ ክድሕን እንተኩይኑ ከምቲ ቅድሚ ሕጂ ኣብ ዝሓለፉ ጽሑፋተይ ዝገለጽክዎ ኣብክንዲ እቲ ኣረጊት መንገዲ መሪሕነት ውድብ (ሰልፊ) ንመሪሕነት ክንልምን ንነብር፣ ዘተ መሰረታት ንመሰረታ ክልመድ ኣለዎ። ናይ ሓቢርካ ምስራሕ ስኒት በዚ መንገዲዚ ጥራይ ኢዩ ክረጋገጽ ዝክእል። ከምኡ'ው ንሓደ ጸቕጢ መሪሕነት ክቋጸጸሩ ዘይክእሉ ከም ደገፍቲ ህ.ግ.ደ.ፍ. ዝዓይነቱ እሺ ብሃልቲ ምእዙዛት ኣባላት ውድብ (ሰልፊ) ኣብ ሃገርና መሰረታዊ ለውጢ ክንተክል ኣይኻክእልን። ናይ ሓደ ስርዓት ወሳኒ ግደ ዘልዎ ህዝቢ (መሰረታት ወይ ሓፋሽ) ኢዩ። ህዝቢ ዝደለዎ ይፍጸም ህዝቢ ዘይደለዎ ኣይፍጸምን።

ፍትሕን ደምክራስን ንህዝብና

ኣድሓኖም ፍትዊ